

Centrum Badania
Opinii Społecznej

K Z O M U N I K A T
B A N D I A Ń

Warszawa, czerwiec 2011

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/79/2011

POLACY O NIEMCACH

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W związku z 20. rocznicą Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy między Polską a Niemcami, w czerwcowym sondażu¹ respondenci oceniali relacje polsko-niemieckie², odpowiadali na pytania dotyczące kontaktów z naszym zachodnim sąsiadem oraz próbowali scharakteryzować typowego Niemca.

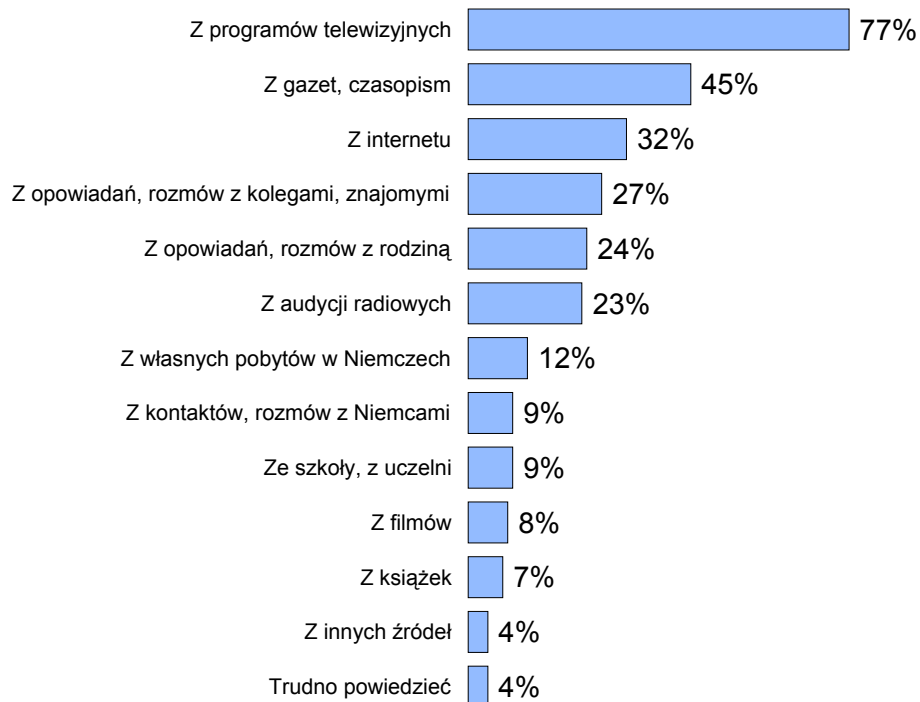
KONTAKTY POLAKÓW Z NIEMCAMI

Z uzyskanych deklaracji wynika, że głównym źródłem informacji o Niemczech i Niemcach jest dla Polaków telewizja. Wiedzę o naszym zachodnim sąsiedzie – kraju i jego mieszkańcach – czerpie z niej aż 77% ankietowanych. Niespełna połowa (45%) wskazuje jako jedno z podstawowych źródeł informacji gazety i czasopisma, a jedna trzecia (32%) – internet. Mniej więcej co czwarty badany zdobywa wiadomości głównie z opowiadań, rozmów z kolegami, znajomymi (27%), członkami rodziny (24%) lub też czerpie je z audycji radiowych (23%). Zdecydowanie rzadziej wiedza Polaków o Niemcach wynika z ich osobistych doświadczeń, a więc z własnych pobytów w Niemczech (12%) oraz z kontaktów i rozmów z sąsiadami zza Odry (9%). Stosunkowo nieliczni czerpią informacje o Niemczech i Niemcach przede wszystkim ze szkoły lub uczelni (9%), z filmów (8%), książek (7%) oraz innych źródeł (4%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (253) przeprowadzono w dniach 2 – 8 czerwca 2011 roku na liczącej 1164 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Polacy o relacjach między Polską a Niemcami”, czerwiec 2011 (oprac. K. Pankowski, B. Roguska).

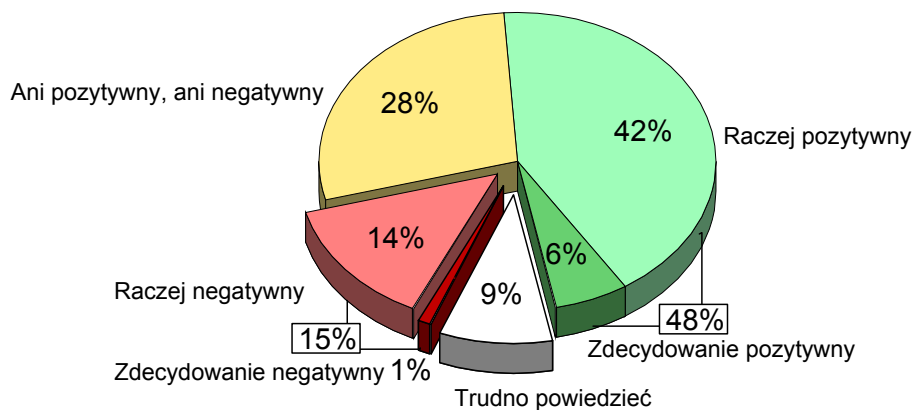
RYS. 1. SKĄD, PRZEDĘ WSZYSTKIM, CZERPIE PAN(I) WIEDZĘ O NIEMCZECH I NIEMCACH?

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać cztery główne źródła swojej wiedzy

Informacje na temat Niemiec i Niemców, z jakimi stykają się Polacy, mają – w ich ocenie – wydźwięk na ogół pozytywny (48%). Nieco ponad jedna czwarta badanych (28%) określa je jako neutralne, a mniej więcej co siódmy (15%) jako negatywne.

RYS. 2. CZY INFORMACJE O NIEMCZECH I O NIEMCACH, Z KTÓRYMI SIĘ PAN(I) STYKA, MAJĄ NA OGÓL WYDŹWIĘK POZYTYWNY CZY TEŻ NEGATYWNY?

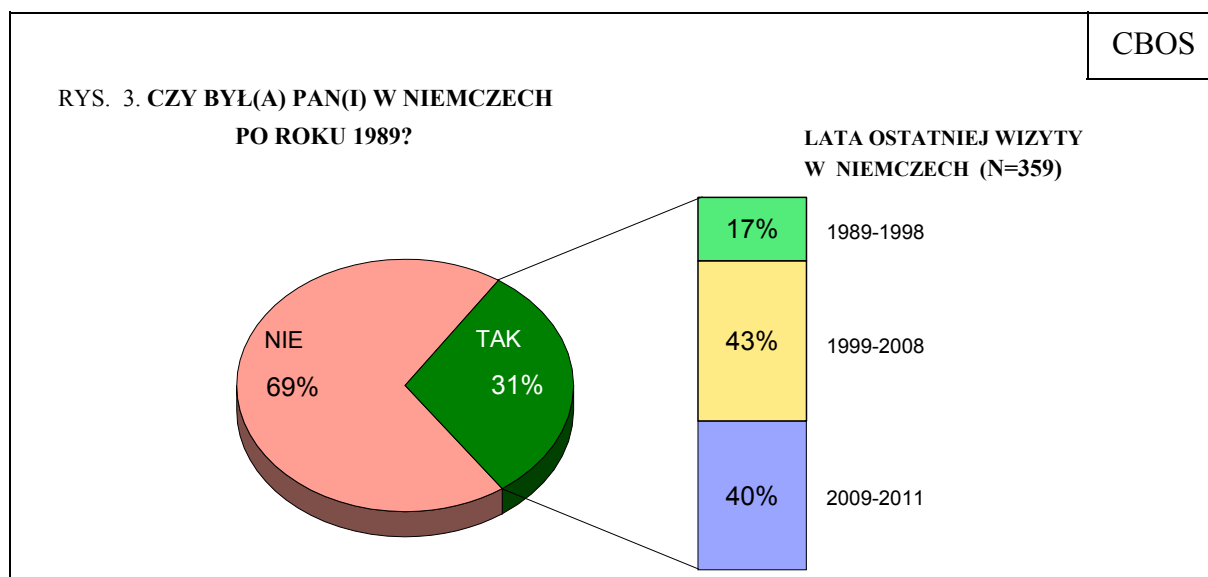
Wprowadzie informacje o Niemczech i Niemcach, bez względu na ich główne źródło, odbierane są przez respondentów przeważnie *in plus*, jednak najwięcej pozytywnych wiadomości o nich mają ci, którzy czerpią swoją wiedzę przede wszystkim z osobistych doświadczeń, a więc z bezpośrednich kontaktów i rozmów z Niemcami, a także z własnych pobytów w tym kraju. Natomiast na negatywny wydźwięk informacji uzyskiwanych o Niemcach stosunkowo najczęściej wskazują ci, którzy jako jedno z ich głównych źródeł podają książki, filmy oraz szkołę lub uczelnię.

Tabela 1

Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) wiedzę o Niemczech i Niemcach?	Czy informacje o Niemczech i o Niemcach, z którymi się Pan(i) styka, mają na ogół wydźwięk pozytywny czy też negatywny?*		
	Pozytywny	Neutralny	Negatywny
	w procentach		
Z kontaktów, rozmów z Niemcami	72	15	12
Z własnych pobytów w Niemczech	67	20	13
Z gazet, czasopism	51	31	14
Z internetu	51	30	15
Z programów telewizyjnych	50	29	14
Z opowiadań, rozmów z rodziną	49	28	19
Z opowiadań, rozmów z kolegami, znajomymi	47	32	17
Z książek	47	27	22
Z audycji radiowych	46	31	17
Z filmów	45	29	20
Ze szkoły, z uczelni	42	34	20
Z innych źródeł	44	18	30

*„Pominięto „trudno powiedzieć”

Mimo że niewielu badanych wskazuje na własny pobyt w Niemczech jako główne źródło wiedzy o tym kraju i jego mieszkańcach, to – jak się okazuje – po roku 1989 do Niemiec wyjeżdżał mniej więcej co trzeci dorosły Polak (31%), a 40% osób z tej grupy (czyli 12% ogółu badanych) było tam w ostatnich niespełna trzech latach.

Wyjazdy do Niemiec zazwyczaj wiążą się z poziomem wykształcenia respondentów oraz ich statusem zawodowym i finansowym. Jak wynika z deklaracji, po roku 1989 wyjeżdżały do tego kraju przede wszystkim osoby z wyższym wykształceniem (52%), o stosunkowo najwyższych dochodach *per capita* (54%), w tym głównie kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (55%) oraz, przede wszystkim, prywatni przedsiębiorcy (66%). Z wizytą w Niemczech po roku 1989 najrzadziej byli badani z wykształceniem podstawowym (14%), mający 65 lat i więcej (22%), osoby źle oceniające warunki materialne swoich gospodarstw domowych (20%), a z grup społeczno-zawodowych – rolnicy (12%), robotnicy niewykwalifikowani (15%), gospodynie domowe (19%) i bezrobotni (20%) – zob. tabele aneksowe.

Wyjazdy Polaków do Niemiec mają najczęściej charakter turystyczny. Ponad jedna czwarta (29%) tych, którzy byli w tym kraju po roku 1989, deklaruje, że ostatni wyjazd związany był ze zwiedzaniem, wypoczynkiem i rekreacją. Co czwarta podróż (25%) wiązała się z odwiedzinami rodziny lub znajomych, a co piąta (20%) miała charakter zarobkowy. Niespełna co dziesiąty wyjeżdżający (9%) jako powód swojej ostatniej wizyty w Niemczech wskazał sprawy służbowe, a co szesnasty (6%) – zakupy. Nieliczni wyjeżdżali w celach edukacyjnych (1%) albo w innych niż wymienione (3%). Co czternasta osoba (7%) była w Niemczech po roku 1989 jedynie przejazdem.

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE BYŁY W NIEMCZECH PO ROKU 1989 (N=359)

CBOS

**RYS. 4. JAKI BYŁ GŁÓWNY POWÓD PANA(I) OSTATNIEJ WIZYTY W NIEMCZECH?
CZY BYŁ TO:**

Bez względu na to, w którym dziesięcioleciu po upadku muru berlińskiego miał miejsce ostatni wyjazd do Niemiec, hierarchia wskazywanych powodów podróży do tego kraju jest porównywalna. Dominują wyprawy turystyczne, związane ze zwiedzaniem, wypoczynkiem i rekreacją oraz wyjazdy do rodziny lub znajomych. Ci, którzy podróżowali do Niemiec w latach 2009–2011, wyraźnie częściej niż pozostali jako powód swojej ostatniej wizyty za Odrą wymieniają sprawy służbowe i zakupy, rzadziej natomiast cele towarzyskie i zarobkowe.

Tabela 2

Jaki był główny powód Pana(i) ostatniej wizyty w Niemczech? Czy był to:	Ostatnie wizyty w Niemczech w latach		
	1989–1998 (N=61)	1999–2008 (N=156)	2009–2011 (N=142)
	w procentach		
– wyjazd turystyczny, związany ze zwiedzaniem, wypoczynkiem, rekreacją	34	27	28
– wyjazd do rodziny, znajomych	27	30	20
– wyjazd zarobkowy, praca stała lub sezonowa	28	21	15
– wyjazd służbowy	3	5	15
– wyjazd na zakupy	7	3	10
– wyjazd związany z edukacją: studia, stypendium naukowe, wymiana szkolna studencka	2	1	1
– wyjazd o innym charakterze	-	3	4
Byłe(a)m w Niemczech tylko przejazdem	-	9	6

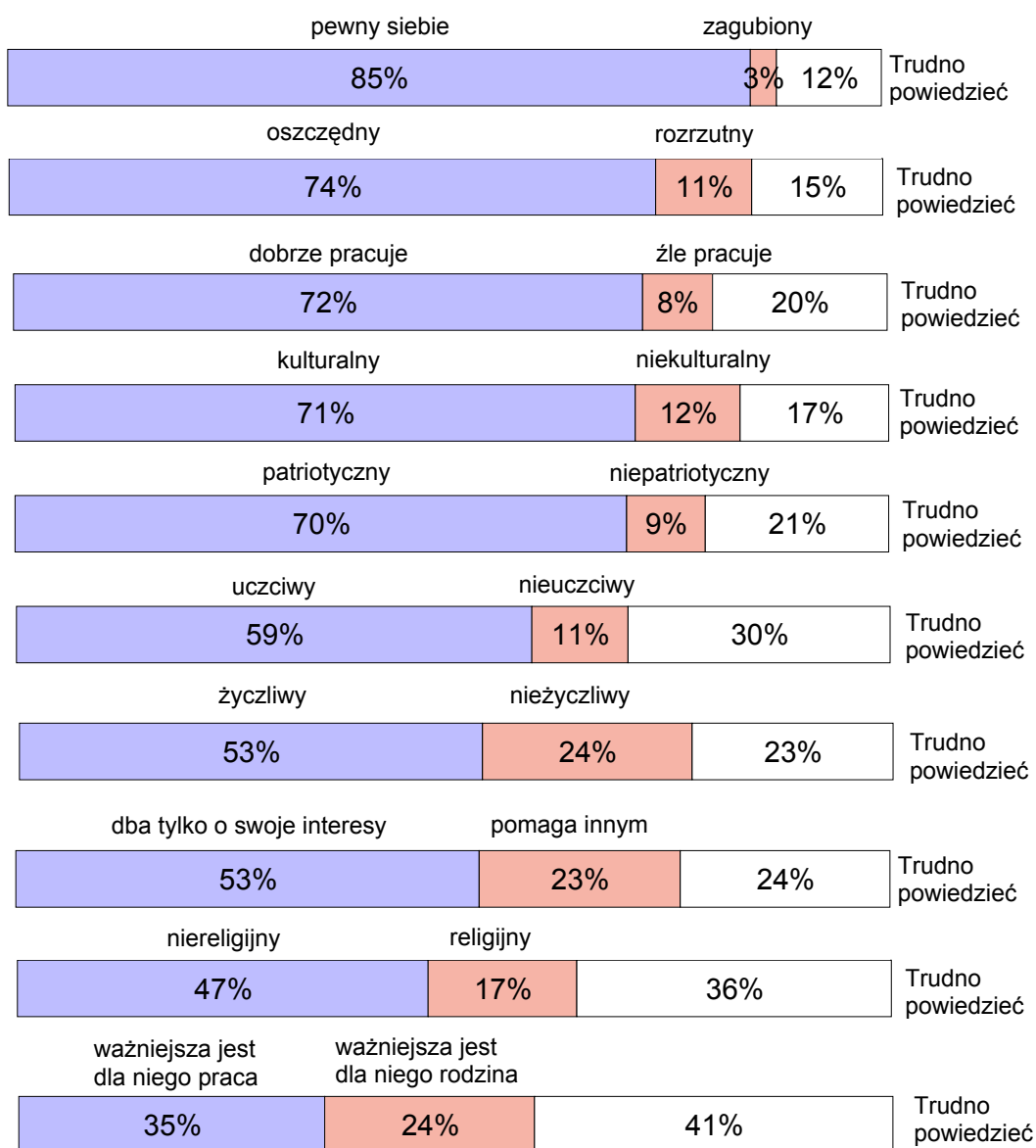
WIZERUNEK TYPOWEGO NIEMCA

Za pomocą zestawu przeciwstawnych cech ułożonych w pary respondenci mieli scharakteryzować typowego, ich zdaniem, Niemca. Układ cech, jakie badani przypisywali naszemu sąsiadowi zza Odry, składa się na jego stereotypowy wizerunek. Wprawdzie niektóre cechy okazały się w ocenie respondentów dość problematyczne, zwłaszcza kwestia priorytetów w zestawie wartości rodzinnych i zawodowych, jednak w większości przypadków Polacy mieli wyrobione i dość jednoznaczne opinie na temat Niemców.

Na podstawie uzyskanych wyników możemy stwierdzić, że typowy Niemiec jest, w ocenie Polaków, pewny siebie (85% wskazań), oszczędny (74%) i pracowity (72%). Zdecydowana większość badanych postrzega go jako osobę kulturalną (71%) oraz cechującą się patriotyzmem (70%). Inne, stosunkowo często wymieniane cechy, które w opinii respondentów charakteryzują typowego Niemca, to uczciwość (59%) oraz życzliwość (53%). Mimo że Niemcy postrzegani są przez większość Polaków jako życzliwi, ponad połowa badanych (53%) sądzi, że dbają tylko o swoje interesy. Jako skłonnych do pomagania innym określa ich tylko niespełna jedna czwarta respondentów (23%).

Dosyć dużą trudność sprawia Polakom ocena religijności Niemców – ponad jedna trzecia ankietowanych (36%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat. Natomiast ci, którzy potrafią ocenić ich pod tym względem, zdecydowanie częściej określają jako niereligijnych (47%) niż religijnych (17%). W kwestii ważności spraw zawodowych lub rodzinnych Polacy są przekonani, że praca jest dla Niemców ważniejsza niż rodzina (35% wobec 24%), jednak i tutaj aż dwie piąte (41%) nie potrafiło zająć stanowiska.

RYS. 5. CZY, PANA(I) ZDANIEM, TYPOWY NIEMIEC JEST:

Okazuje się, że wizerunek Niemców, jaki funkcjonuje w polskim społeczeństwie, w dużym stopniu zależy od osobistych doświadczeń związanych z pobytem w tym kraju. Nie bez znaczenia pozostaje też termin ostatniej wizyty w Niemczech. Respondenci, którzy przebywali tam w ciągu ostatnich niespełna trzech lat, nieco częściej niż ci, którzy byli w Niemczech w latach 1989–1998 lub 1999–2008, a także częściej niż ci, którzy po roku 1989 tam nie byli, określają Niemców jako życzliwych, pewnych siebie, pomagających innym, rodzinnych oraz religijnych. Natomiast osoby, które nie wyjeżdżały

do Niemiec, znacznie częściej niż pozostałe mają problem z przypisaniem Niemcom niektórych cech, przez co zdecydowanie rzadziej twierdzą, że cechuje ich m.in.: życzliwość, patriotyzm, kultura, uczciwość oraz pewność siebie.

Tabela 3

Oceniane cechy	Ostatnie wyjazdy do Niemiec po roku 1989				Oceniane cechy	Ostatnie wyjazdy do Niemiec po roku 1989					Ostatnie wyjazdy do Niemiec po roku 1989			
	Nie wyjeżdżał (a)	1989-1998	1999-2008	2008-2011		Nie wyjeżdżał (a)	1989-1998	1999-2008	2008-2011		Nie wyjeżdżał (a)	1989-1998	1999-2008	2008-2011
w procentach														
Życzliwy	45	70	63	76	nieżyczliwy	27	14	24	17	Trudno powiedzieć	28	16	12	7
Patriotyczny	66	90	73	79	nepatriotyczny	10	4	11	9	Trudno powiedzieć	24	6	16	12
Kulturalny	66	80	81	82	niekulturalny	12	11	13	11	Trudno powiedzieć	22	9	6	7
Religijny	18	12	15	21	niereligijny	43	48	59	53	Trudno powiedzieć	39	40	26	26
Pewny siebie	82	90	91	94	zagubiony	3	1	1	4	Trudno powiedzieć	15	9	8	2
Oszczędny	72	87	79	80	rozrzutny	12	9	7	13	Trudno powiedzieć	16	4	14	7
Uczciwy	52	84	66	83	nieuczciwy	12	6	13	3	Trudno powiedzieć	36	10	21	11
Dobrze pracuje	71	76	76	75	źle pracuje	7	8	8	9	Trudno powiedzieć	22	16	16	16
Pomaga innym	20	32	21	35	dba tylko o swoje interesy	53	48	60	51	Trudno powiedzieć	27	20	19	14
Ważniejsza jest dla niego rodzina	22	27	23	33	ważniejsza jest dla niego praca	33	32	41	38	Trudno powiedzieć	45	41	36	29

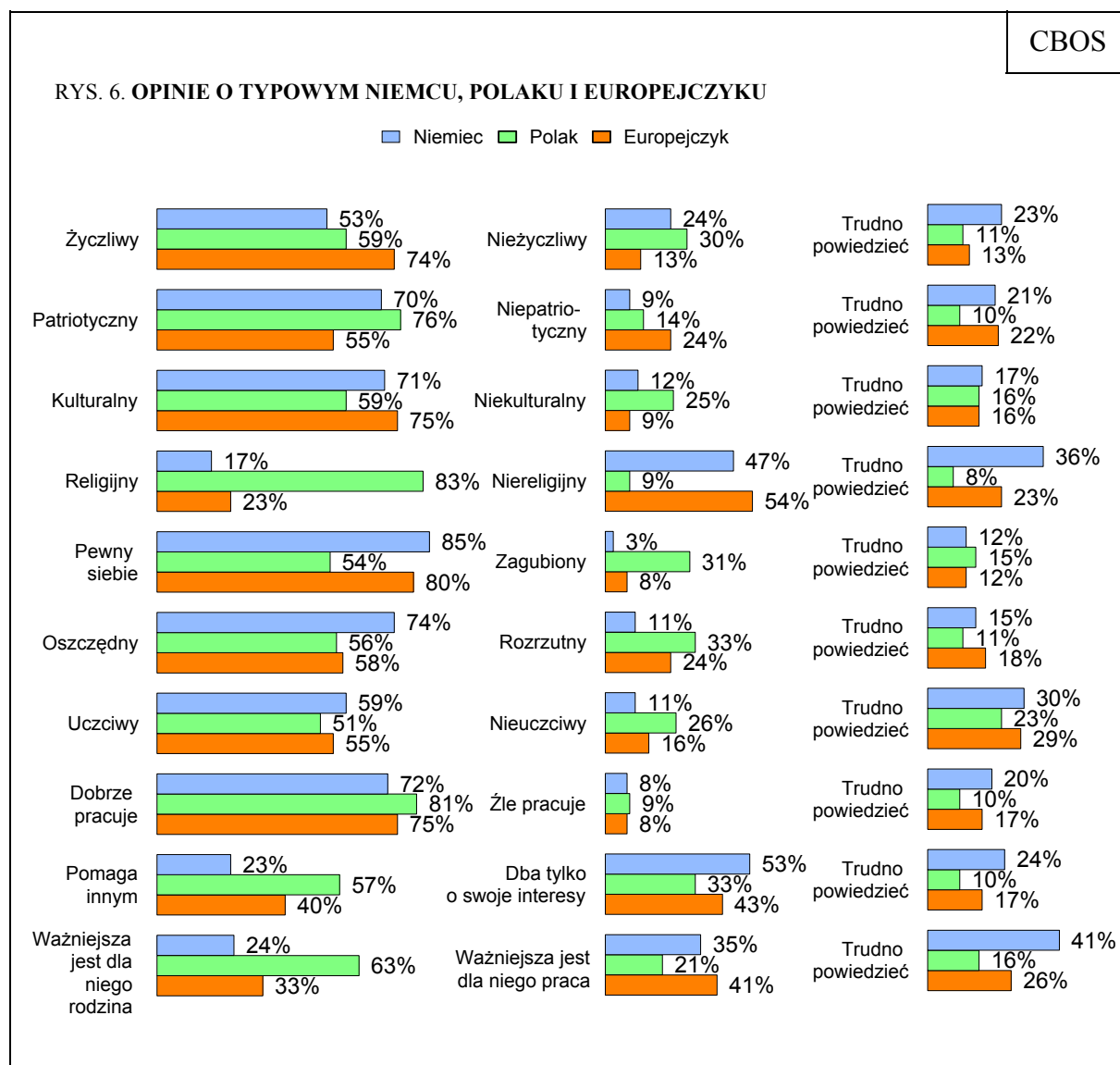
W związku z tym, że zaledwie kilka miesięcy wcześniej (w lutowym badaniu CBOS) respondenci stosując te same pary przeciwstawnych stwierdzeń oceniali typowego – ich zdaniem – Polaka oraz Europejczyka³, mamy możliwość sprawdzenia, czy przedstawiony wizerunek Niemca bardziej przypomina ten charakteryzujący przeciętnego Polaka czy raczej tożsamy jest ze stereotypem typowego mieszkańca Europy Zachodniej.

Okazuje się, że w stosunku do obrazu przeciętnego Polaka, jaki funkcjonuje w naszym społeczeństwie, typowy Niemiec jawi się jako zdecydowanie bardziej pewny siebie (różnica 31 punktów), a także bardziej oszczędny (różnica 18 punktów), kulturalny (różnica 12 punktów) i uczciwy (różnica 8 punktów). Natomiast cechy znacznie częściej

³ Zob. komunikat CBOS „Stereotyp Polaka i Europejczyka A.D. 2011”, marzec 2011 (oprac. B. Roguska).

przypisywane Polakom niż Niemcom to religijność (różnica 66 punktów), przywiązanie do wartości rodzinnych (różnica 39 punktów), pomaganie innym (różnica 34 punktów), a w mniejszym stopniu – lepsza jakość pracy (różnica 9 punktów), patriotyzm i życzliwość (różnica po 6 punktów).

Obraz typowego Niemca, jaki uzyskaliśmy w czerwcowym badaniu, zdecydowanie bardziej przypomina ten, który powstał w lutym w odniesieniu do typowego Europejczyka, jednakże i w tym porównaniu można zauważyć kilka istotnych różnic. Niemcom rzadziej niż przeciętnym Europejczykom przypisuje się życzliwość (różnica 21 punktów) oraz niesienie pomocy innym (różnica 17 punktów), częściej natomiast niż typowi mieszkańcy Europy Zachodniej postrzegani są jako oszczędni (różnica 16 punktów) oraz cechujący się patriotyzmem (różnica 15 punktów).

Systematyczny w ostatnich kilku latach spadek niechęci Polaków do Niemców⁴ oraz powszechna opinia o wyraźnej poprawie stosunków polsko-niemieckich w ostatnim dwudziestoleciu, a także ogólne przekonanie o możliwości budowy przyjaznych i partnerskich relacji między naszymi krajami⁵ związane są również – jak się okazuje – z dość pozytywnym wizerunkiem Niemców, jaki funkcjonuje w polskim społeczeństwie. Typowy Niemiec postrzegany jest ze względu na wiele cech znacznie korzystniej niż typowy mieszkaniec naszego kraju. Oczywiście nie bez znaczenia w tej percepcji pozostają osobiste doświadczenia związane na przykład z wyjazdami do Niemiec. Opinie oparte w dużej mierze na stereotypach bądź przekazach medialnych lub interpersonalnych są, jak się okazuje, mniej pozytywne niż kształtowane na bazie własnych doświadczeń wynikających z bezpośrednich kontaktów i rozmów z Niemcami, a także z własnych pobytów w tym kraju, szczególnie w ostatnich latach.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

⁴ Por. komunikat CBOS „Stosunek Polaków do innych narodów”, luty 2011 (oprac. K. Wądołowska).

⁵ Zob. komunikat CBOS „Polacy o relacjach między Polską a Niemcami”, op. cit.

A N E K S

Tabela 1

		Czy informacje o Niemczech i o Niemcach, z którymi się Pan(i) styka, mają na ogół wydźwięk pozytywny czy też negatywny?				Liczba osób
		Pozytywny	Negatywny	Ani pozytywny, ani negatywny	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		48	15	28	9	1161
Płeć	Mężczyźni	51	16	26	7	550
	Kobiety	45	15	30	10	611
Wiek	18-24 lata	45	17	33	5	146
	25-34	48	15	32	5	236
	35-44	48	17	32	4	192
	45-54	51	14	28	7	183
	55-64	52	10	24	14	197
	65 lat i więcej	42	18	23	17	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	44	15	30	12	446
	Miasto do 20 tys.	51	18	26	6	150
	20-100 tys.	49	12	31	8	228
	101-500 tys.	51	16	24	8	189
	501 tys. i więcej mieszk.	49	19	28	4	149
Wykształcenie	Podstawowe	42	16	24	18	273
	Zasadnicze zawodowe	46	15	29	10	288
	Średnie	51	15	30	5	394
	Wyższe	53	16	29	2	207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	54	16	28	3	102
	Średni personel, technicy	44	21	33	2	45
	Pracownicy adm.-biurowi	54	15	30		68
	Pracownicy usług	49	6	42	3	62
	Robotnicy wykwalifikowani	49	16	28	8	155
	Robotnicy niewykwalifik.	48	16	29	7	63
	Rolnicy	23	17	46	15	60
	Pracujący na własny rach.	47	18	30	4	50
Bierni zawodowo	Renciści	57	10	22	12	68
	Emeryci	46	16	19	18	255
	Uczniowie i studenci	46	22	28	5	93
	Bezrobotni	49	7	37	8	71
	Gospodynie domowe i inni	49	17	27	7	69
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	53	15	29	3	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	50	14	29	6	100
	sekt. prywat. poza rolnict.	48	16	32	4	263
	prywatnym gosp. rolnym	24	12	46	18	56
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	42	14	34	10	179
	501-750	43	17	31	9	155
	751-1000	47	17	25	11	200
	1001-1500	53	16	23	8	179
	Powyżej 1500 zł	57	11	27	5	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	37	14	33	16	172
	Średnie	46	16	30	9	548
	Dobre	55	15	25	6	441
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	25	23	29	23	44
	Raz w tygodniu	45	16	30	9	528
	1-2 razy w miesiącu	54	14	24	7	198
	Kilka razy w roku	50	14	30	7	259
	W ogóle nie uczestniczy	53	15	23	10	132
Poglądy polityczne	Lewica	57	17	22	4	179
	Centrum	49	14	32	5	361
	Prawica	49	19	26	6	329
	Trudno powiedzieć	39	13	30	19	293

Tabela 2

		Czy był Pan(i) w Niemczech po roku 1989?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		31	69	1162
Płeć	Mężczyźni	37	63	550
	Kobiety	25	75	612
Wiek	18-24 lata	27	73	146
	25-34	44	56	236
	35-44	30	70	192
	45-54	32	68	184
	55-64	27	73	197
	65 lat i więcej	22	78	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	24	76	448
	Miasto do 20 tys.	36	64	149
	20-100 tys.	32	68	228
	101-500 tys.	36	64	189
	501 tys. i więcej mieszk.	41	59	149
Wykształcenie	Podstawowe	14	86	275
	Zasadnicze zawodowe	24	76	287
	Średnie	37	63	394
	Wyższe	52	48	207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	55	45	102
	Średni personel, technicy	36	64	45
	Pracownicy adm.-biurowi	39	61	68
	Pracownicy usług	31	69	62
	Robotnicy wykwalifikowani	43	57	155
	Robotnicy niewykwalifik.	15	85	63
	Rolnicy	12	88	61
	Pracujący na własny rach.	66	34	50
Bierni zawodowo	Renciści	24	76	68
	Emeryci	23	77	254
	Uczniowie i studenci	25	75	93
	Bezrobotni	20	80	71
	Gospodynie domowe i inni	19	81	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	43	57	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	41	59	100
	sekt. pryw. poza rolnict.	44	56	263
	prywatnym gosp. rolnym	9	91	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	23	77	179
	501-750	25	75	155
	751-1000	34	66	199
	1001-1500	31	69	179
	Powyżej 1500 zł	54	46	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	80	172
	Średnie	26	74	548
	Dobre	41	59	442
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	25	75	45
	Raz w tygodniu	30	70	528
	1-2 razy w miesiącu	28	72	198
	Kilka razy w roku	32	68	259
	W ogóle nie uczestniczy	38	62	132
Poglądy polityczne	Lewica	34	66	179
	Centrum	31	69	361
	Prawica	38	62	328
	Trudno powiedzieć	21	79	295

Tabela 3

		Czy, Pana(i) zdaniem, typowy Niemiec jest:			Liczba osób
		pewny siebie	zagubiony	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		85	3	12	1158
Płeć	Mężczyźni	85	3	11	548
	Kobiety	85	2	13	610
Wiek	18-24 lata	85	4	11	146
	25-34	88	3	9	236
	35-44	90	3	8	189
	45-54	88	2	9	184
	55-64	79	2	19	197
	65 lat i więcej	80	3	17	205
Miejsce zamieszkania	Wieś	80	4	16	446
	Miasto do 20 tys.	91	2	7	150
	20-100 tys.	84	2	14	227
	101-500 tys.	90	1	9	188
	501 tys. i więcej mieszk.	90	3	7	148
Wykształcenie	Podstawowe	74	4	22	274
	Zasadnicze zawodowe	84	4	12	286
	Średnie	91	2	7	393
	Wyższe	91	1	8	206
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	92	1	7	102
	Średni personel, technicy	88	2	10	44
	Pracownicy adm.-biurowi	96		4	68
	Pracownicy usług	92	2	6	62
	Robotnicy wykwalifikowani	89	4	7	153
	Robotnicy niewykwalifik.	82	5	13	63
	Rolnicy	88	2	10	61
	Pracujący na własny rach.	84		16	50
Bierni zawodowo	Renciści	75	3	22	68
	Emeryci	78	2	20	255
	Uczniowie i studenci	86	2	12	93
	Bezrobotni	80	5	15	70
	Gospodynie domowe i inni	86	8	6	69
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	92	2	6	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	87	2	11	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	90	1	9	262
	prywatnym gosp. rolnym	86	2	12	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	85	3	12	179
	501-750	84	2	14	156
	751-1000	86	3	10	198
	1001-1500	85	2	13	178
	Powyżej 1500 zł	93		7	160
Ocena własnych war. mater.	Złe	78	2	20	170
	Średnie	83	3	14	548
	Dobre	90	3	7	440
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	84	3	12	44
	Raz w tygodniu	85	2	13	528
	1-2 razy w miesiącu	84	2	13	197
	Kilka razy w roku	87	4	9	257
	W ogóle nie uczestniczy	81	4	15	132
Poglądy polityczne	Lewica	93	1	6	179
	Centrum	91	2	7	360
	Prawica	89	3	8	329
	Trudno powiedzieć	68	5	28	291

Tabela 4

		Czy, Pana(i) zdaniem, typowy Niemiec jest:			Liczba osób
		rozrzutny	oszczędny	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		11	74	15	1158
Płeć	Mężczyźni	12	75	13	548
	Kobiety	11	73	16	610
Wiek	18-24 lata	29	56	15	146
	25-34	16	68	16	236
	35-44	13	76	11	191
	45-54	5	80	15	184
	55-64	6	81	13	197
	65 lat i więcej	2	83	16	204
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	74	16	446
	Miasto do 20 tys.	20	71	10	150
	20-100 tys.	11	74	16	227
	101-500 tys.	10	77	13	188
	501 tys. i więcej mieszk.	9	77	14	148
Wykształcenie	Podstawowe	9	69	22	274
	Zasadnicze zawodowe	11	75	13	286
	Średnie	14	76	10	393
	Wyższe	7	78	15	206
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	74	19	102
	Średni personel, technicy	17	79	4	44
	Pracownicy adm.-biurowi	16	78	6	68
	Pracownicy usług	17	72	11	62
	Robotnicy wykwalifikowani	14	72	13	154
	Robotnicy niewykwalifik.	9	78	14	63
	Rolnicy	5	76	19	61
	Pracujący na własny rach.	4	78	18	50
Bierni zawodowo	Renciści	6	75	20	68
	Emeryci	4	82	15	255
	Uczniowie i studenci	27	59	14	93
	Bezrobotni	10	79	12	70
	Gospodynie domowe i inni	23	57	21	69
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	10	80	10	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	10	73	18	99
	sekt. pryw. poza rolnict.	16	71	14	262
	prywatnym gosp. rolnym	6	78	16	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	13	69	17	179
	501-750	14	68	18	155
	751-1000	12	78	10	200
	1001-1500	8	81	11	178
	Powyżej 1500 zł	7	81	12	160
Ocena własnych war. mater.	Złe	8	73	19	169
	Średnie	11	73	16	548
	Dobre	12	77	11	441
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	13	70	17	43
	Raz w tygodniu	9	75	16	528
	1-2 razy w miesiącu	12	77	11	197
	Kilka razy w roku	15	71	14	258
	W ogóle nie uczestniczy	10	76	14	132
Poglądy polityczne	Lewica	14	78	8	179
	Centrum	13	76	11	361
	Prawica	9	83	9	329
	Trudno powiedzieć	10	60	30	290

Tabela 5

		Czy, Pana(i) zdaniem, typowy Niemiec jest:			Liczba osób
		życzliwy	nieżyczliwy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		53	24	23	1159
Płeć	Mężczyźni	55	25	20	548
	Kobiety	51	25	25	611
Wiek	18-24 lata	60	28	13	146
	25-34	57	25	18	236
	35-44	56	23	21	190
	45-54	53	22	25	183
	55-64	44	27	28	197
	65 lat i więcej	47	24	29	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	48	25	27	448
	Miasto do 20 tys.	56	26	18	150
	20-100 tys.	52	25	23	226
	101-500 tys.	58	24	18	188
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.	60	21	20	148
	Podstawowe	47	25	29	275
	Zasadnicze zawodowe	48	25	27	286
	Średnie	52	29	19	393
Grupa społ.-zaw. pracujący	Wyższe	69	16	15	206
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	73	10	17	102
	Średni personel, technicy	57	28	15	44
	Pracownicy adm.-biurowi	52	30	18	68
	Pracownicy usług	62	26	12	61
	Robotnicy wykwalifikowani	56	30	14	154
	Robotnicy niewykwalifik.	55	19	26	63
	Rolnicy	36	25	39	61
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	56	30	14	50
	Renciści	45	25	30	68
	Emeryci	44	26	29	255
	Uczniowie i studenci	65	24	11	93
	Bezrobotni	37	26	36	70
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	51	19	29	70
	inst. państw., publicznej	61	25	14	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	59	24	18	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	60	24	17	262
Dochody na jedną osobę	prywatnym gosp. rolnym	34	25	41	57
	Do 500 zł	51	30	19	179
	501-750	45	27	28	156
	751-1000	50	32	19	198
	1001-1500	51	24	25	178
Ocena własnych war. mater.	Powyżej 1500 zł	69	20	12	160
	Złe	46	24	30	171
	Średnie	46	27	27	547
Udział w prakt. religijnych	Dobre	64	22	15	441
	Kilka razy w tygodniu	40	28	32	45
	Raz w tygodniu	50	26	23	527
	1-2 razy w miesiącu	55	19	27	197
	Kilka razy w roku	54	28	18	258
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	60	20	20	132
	Lewica	49	32	19	178
	Centrum	57	25	18	360
	Prawica	59	24	17	329
	Trudno powiedzieć	43	20	36	293

Tabela 6

		Czy, Pana(i) zdaniem, typowy Niemiec:			Liczba osób
		dba tylko o swoje interesy	pomaga innym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		53	23	24	1157
Płeć	Mężczyźni	55	22	23	547
	Kobiety	51	23	26	610
Wiek	18-24 lata	57	21	22	146
	25-34	50	29	22	236
	35-44	52	27	21	189
	45-54	52	23	25	184
	55-64	56	19	25	197
	65 lat i więcej	52	16	32	204
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	22	29	446
	Miasto do 20 tys.	62	21	17	150
	20-100 tys.	55	17	27	227
	101-500 tys.	54	27	19	187
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.	50	29	21	148
	Podstawowe	49	19	32	274
	Zasadnicze zawodowe	53	21	25	285
	Średnie	60	22	18	393
Grupa społ.-zaw. pracujący	Wyższe	43	31	25	206
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	40	34	26	102
	Średni personel, technicy	62	24	14	44
	Pracownicy adm.-biurowi	57	30	13	68
	Pracownicy usług	56	25	19	62
	Robotnicy wykwalifikowani	54	24	22	153
	Robotnicy niewykwalifik.	53	23	24	63
	Rolnicy	71	9	20	61
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	46	23	31	50
	Renciści	60	9	31	68
	Emeryci	51	18	31	255
	Uczniowie i studenci	55	24	20	93
	Bezrobotni	51	21	28	70
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	47	32	21	69
	inst. państw., publicznej	52	29	19	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	56	21	23	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	50	29	22	262
Dochody na jedną osobę	prywatnym gosp. rolnym	65	12	24	57
	Do 500 zł	52	26	22	179
	501-750	62	15	22	155
	751-1000	54	22	25	198
	1001-1500	48	29	23	178
Ocena własnych war. mater.	Powyżej 1500 zł	52	28	20	160
	Złe	51	17	32	169
	Średnie	55	20	25	548
Udział w prakt. religijnych	Dobre	51	28	21	440
	Kilka razy w tygodniu	37	27	35	43
	Raz w tygodniu	53	20	26	528
	1-2 razy w miesiącu	58	23	19	197
	Kilka razy w roku	55	25	20	257
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	45	25	30	132
	Lewica	57	24	19	179
	Centrum	57	24	20	360
	Prawica	55	26	19	329
	Trudno powiedzieć	44	16	40	290

Tabela 7

		Czy, Pana(i) zdaniem, typowy Niemiec jest:			Liczba osób
		religijny	niereligijny	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		17	47	36	1158
Płeć	Mężczyźni	17	49	35	549
	Kobiety	18	45	37	609
Wiek	18-24 lata	27	45	27	146
	25-34	20	50	30	236
	35-44	18	48	34	190
	45-54	13	50	37	184
	55-64	14	42	44	197
	65 lat i więcej	15	44	41	204
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	45	38	447
	Miasto do 20 tys.	24	48	28	149
	20-100 tys.	18	46	36	227
	101-500 tys.	17	43	40	188
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.	15	55	30	148
	Podstawowe	18	39	43	274
	Zasadnicze zawodowe	21	40	40	287
	Średnie	18	51	30	392
Grupa społ.-zaw. pracujący	Wyższe	11	58	30	206
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	10	58	31	102
	Średni personel, technicy	23	43	34	44
	Pracownicy adm.-biurowi	14	58	28	68
	Pracownicy usług	21	45	34	62
	Robotnicy wykwalifikowani	18	50	33	154
	Robotnicy niewykwalifik.	32	33	35	63
	Rolnicy	8	53	40	61
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	9	51	40	50
	Renciści	13	41	46	68
	Emeryci	16	41	43	254
	Uczniowie i studenci	22	55	23	93
	Bezrobotni	22	39	39	70
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	24	43	34	69
	inst. państw., publicznej	14	54	31	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	15	53	33	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	19	49	32	263
Dochody na jedną osobę	prywatnym gosp. rolnym	13	45	42	57
	Do 500 zł	23	44	32	179
	501-750	17	44	40	156
	751-1000	21	49	31	198
	1001-1500	17	47	37	177
Ocena własnych war. mater.	Powyżej 1500 zł	11	59	30	160
	Złe	18	44	39	170
	Średnie	18	45	37	548
Udział w prakt. religijnych	Dobre	17	50	33	440
	Kilka razy w tygodniu	16	40	43	44
	Raz w tygodniu	17	49	34	527
	1-2 razy w miesiącu	20	39	41	197
	Kilka razy w roku	20	47	33	258
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	11	51	38	132
	Lewica	18	49	32	179
	Centrum	20	50	30	360
	Prawica	18	55	27	329
	Trudno powiedzieć	13	32	55	291

Tabela 8

		Czy, Pana(i) zdaniem, dla typowego Niemca:			Liczba osób
		ważniejsza jest dla niego praca	ważniejsza jest dla niego rodzina	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		35	24	41	1154
Płeć	Mężczyźni	35	26	39	546
	Kobiety	34	22	44	608
Wiek	18-24 lata	38	29	33	146
	25-34	33	30	36	236
	35-44	31	26	42	189
	45-54	41	19	40	183
	55-64	35	19	46	197
	65 lat i więcej	31	19	50	203
Miejsce zamieszkania	Wieś	37	23	40	444
	Miasto do 20 tys.	37	26	37	150
	20-100 tys.	31	24	45	227
	101-500 tys.	39	19	42	187
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.	26	30	44	146
	Podstawowe	34	24	42	273
	Zasadnicze zawodowe	34	25	42	283
	Średnie	36	23	40	393
Grupa społ.-zaw. pracujący	Wyższe	34	23	43	206
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	36	28	35	102
	Średni personel, technicy	43	21	35	44
	Pracownicy adm.-biurowi	42	25	33	68
	Pracownicy usług	35	27	38	62
	Robotnicy wykwalifikowani	41	27	32	153
	Robotnicy niewykwalifik.	25	29	46	63
	Rolnicy	46	13	41	59
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	19	22	59	50
	Renciści	31	26	43	68
	Emeryci	31	18	51	254
	Uczniowie i studenci	37	27	36	93
	Bezrobotni	34	24	42	70
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	32	24	43	69
	inst. państw., publicznej	41	23	35	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	26	38	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	32	29	39	262
Dochody na jedną osobę	prywatnym gosp. rolnym	37	18	45	56
	Do 500 zł	41	28	31	178
	501-750	36	24	40	155
	751-1000	33	24	43	198
	1001-1500	38	23	39	176
Ocena własnych war. mater.	Powyżej 1500 zł	34	25	41	160
	Złe	35	22	43	169
	Średnie	32	22	47	545
Udział w prakt. religijnych	Dobre	39	27	35	440
	Kilka razy w tygodniu	22	27	51	43
	Raz w tygodniu	35	23	42	528
	1-2 razy w miesiącu	36	24	40	194
	Kilka razy w roku	36	24	40	257
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	34	25	41	132
	Lewica	42	22	36	179
	Centrum	40	26	34	358
	Prawica	33	26	42	329
	Trudno powiedzieć	27	19	54	288